

deringen wel is waar, maar dat het vooral de eerste is, welke aan de laatste schoone toepassingen, onmisbare wenken geeft.

Ik zal blijven voortgaan om alles wat tot Java's gronden in betrekking staat, zooveel mogelijk uit te verschenen.

WETTERVEDEN, 6 Oktober 1851.

B I D R A G E

TOT DE KENNIS DER

ICHTHYOLOGISCHE FAUNA VAN RIOUW,

DOOR

DR. P. BLEEKER.

De vriendschap en wetenschappelijke ijver van talrijke ambtgenooten hebben het mij mogelijk gemaakt, verschillende bijdragen te leveren ter opheldering der ichthyologische verhoudingen van die eilanden van den *Indischen Archipel*, welke ik tot nog toe niet zelf heb kunnen bezoeken.

Zoo heb ik kunnen toebrengen tot de ichthyologische kennis van *Bali*, *Sumbawa*, *Celebes*, *Amboina*, *Banda*, *Solor*, *Borneo*, *Samatra* en *Billiton*.

Met erkentelijkheid herinner ik hier de namen der heeren, welke mij door hunne bezendingen daartoe in de gelegenheid hebben gesteld. Zoo ontving ik verzamelingen van *Bali* van nu wijlen den heer F. C. SCHLÄMM; van *Sumbawa* van den heer H. ZOLLINGER; van *Celebes* van de heeren H. ZOLLINGER en H. R. T. FONTANES; van *Amboina* van den heer G. J. VAN THIESEN; van *Banda* van den heer M. H. BRANDES; van *Solor* van den heer M. TH. REICHE; van *Borneo* van de heeren J. WOLFF en Dr. J. EINHÖVEN; van *Samatra* van de heeren Dr. O. KUNHARDT, P. JAKES, Dr. F. C. SCHMITT, H. W. SEAWA-
II.
31.

RENEELD en M. J. VAN LEER, en van *Billion* van den heer Dr. J. H. GROOKEWIT Hz.

In de maanden September en Oktober dezes jaars ontving ik weder twee verzamelingen van een der eilanden, welker ichthyologische fauna tot nog toe volstrekt onbekend was. De heer G. F. de BRUNN Koos, officier der K. Nederlandische marine, thans met Z. M. schooner *Dorjun* te *Riouu* gestationeerd, had de goedheid, met vriendschappelijke welwillendheid aldaar een aantal van 75 vischsoorten te verzamelen en mij toe te zenden. Deze vischsoorten, de eerste welke, voor zoover mij bekend is, van *Riouu* bekend gemaakt worden, zijn grotendeels door andere schrijvers en door mij reeds vroeger beschreven, doch eenigen zijn nieuw voor de wetenschap, zooals *Apogon Cantoris*, *Gerris kapas*, *Amphacanthus Kopsii*, *Gobius puntang*, *Antennarius urophthalmus*, *Cremilobus obgaenthus*, *Plotosus castaneoides*, *Plagusia Kopsii*, *Triacanthus oxycephalus*, en misschien ook *Tetraodon aspius* Andere door mij ontdekte en reeds vroeger beschrevene soorten, welke insgelijks bij *Riouu* voorkomen, zijn *Mesopristis chrysotaenia*, *Upeneoides variegatus*, *Mugil bornensis*, *Bagrus rhodonotus*, *Arius macrurapterygus*, *Arius longol*, *Belone cyprinacea*, *Sprattella kowda* en *Tetraodon Kumbardii*.

De bovenbedoelde 75 species zijn de hieronder genoemde. Achter de namen heb ik gevoegd het nummer der deelen van de Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, alsmede van de jaargangen van dit Tijdschrift, waar ik hare beschrijvingen heb gepubliceerd. Van de soorten, achter welke geene aanhalingen gevoegd zijn, en gedeeltelijk vroeger nog niet in mijne verzameling aanwezig, alsmede van eenige nieuwe species, beschreven in het nog niet in het licht gegeven 24ste deel der Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, volgen de beschrijvingen hieronder:

1. *Labrax waigiensis* CV.
2. *Apogon Cantoris* Blkr.

3. *Serranus eripao* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Percoiden.
4. *Mesopristis unimaculatus* CV. ibid.
5. " *monostigma* CV. ibid.
6. " *chrysotaenia* Blkr. Nat. Tijdschr. II p. 170.
7. *Myriodon scorpaenoides* Brits. de Barnev.
8. *Therapon quadrilineatus* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Percoid.
9. " *ghebui* Ehr. ibid.
10. *Helotes sexlineatus* CV. Nat. Tijdschr. II p. 171.
11. *Sphyraena jello* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Percoid.
12. *Sillago acuta* CV. ibid.
13. " *maculata* CV. ibid.
14. *Polynemus tetradaactylus* CV. ibid.
15. *Upeneoides variegatus* Blkr. ibid.
16. *Platycephalus isacanthus* CV.
17. *Pristipoma hasta* CV. Verh. Bat. Gen. XXIII Sciaenoid.
18. *Diagramma punctatum* Ehr. ibid.
19. *Lobotes erule* CV. ibid.
20. *Scelopoides monogramma* K. v. H. ibid.
21. *Chrysophrys calanura* CV. ibid. Sparoid.
22. *Lethrinus opercularis* CV. ibid.
23. *Caesio erythrogaster* CV. ibid. Maenoid.
24. *Gerris poeti* CV. ibid.
25. " *kapas* Blkr.
26. *Cheimon rostratus* CV. Verh. Bat. Gen. XXIII Chaetodont.
27. *Scorophagus argus* CV. ibid.
28. *Platax teira* CV. ibid.
29. *Chorinemus Sancti Petri* CV. ibid. XXIV Makreel. Vissch.
30. *Trichurus saevula* CV. ibid.
31. " *haemula* CV. ibid.
32. *Selar malam* Blkr. ibid.
33. *Carangoides praeustus* Blkr. ibid.
34. " *gallichthys* Blkr. ibid.
35. *Gnathmodon speciosus* Blkr. ibid.
36. *Equula filigera* CV. ibid.
37. *Gazza minuta* Blkr. ibid.
38. *Amphacanthus jaeus* CV. ibid. XXIII Tentind.

39. *Amphacanthus Kopsii* Blkr.
40. *Atherina duodecimnalis* CV.?
41. *Mugil borneensis* Blkr. Nat. Tijdsch. N. Ind. II. p. 201.
42. " *coeruleomaculatus* Lacép.
43. *Gobius caninus* CV. Verh. Bat. Gen. XXII Blenn. Gobioid.
43. *Gobius punctang* Blkr.
46. *Aulenarius urophthalmus* Blkr.
47. *Orenilabrus oligacanthus* Blkr.
48. *Bagrus rhodonotus* Blkr. Verh. Bat. Gen. XXI Silurid.
49. *Arius macrurapterygus* Blkr. *ibid.*
50. " *tongol* Blkr. *ibid.*
51. *Plotosus castaneoides* Blkr.
52. *Chirocentrus dorsab* CV. Verh. Bat. Gen. XXIV Chiroc.
53. *Belone caudimacula* Cuv. Verh. Bat. Gen. XXIV Snoek.
54. " *cylindrica* Blkr. *ibid.*
55. *Hemiramphus melanurus* CV. *ibid.*
56. " *ganawardi* CV. *ibid.*
57. " *Quoyi* CV.?
58. *Engraulis Grayi* Blkr. = *Therisa Hamiltoni* Gray. Verh. Bat. Gen. XXIV Haringacht. Visschen.
59. " *Russelli* Blkr. *ibid.*
60. *Sprattella kowala* Blkr. *ibid.*
61. *Chaetessus chacunda* CV. *ibid.*
62. *Saurida tombil* CV. *ibid.* XXIV Chiroc. Lut. etc.
63. *Hippoglossus cramei* Cuv. *ibid.* XXIV. Pleuronect.
64. *Synaptura pan* Blkr. = *Solea pan* Cuv. Nat. Tijds. N. I. I p. 410.
65. *Plagusia Kopsii* Blkr.
66. " *quadritineata* K. v. H. Verh. Bat. Gen. Pleuron. XXIV.
67. *Monacanthus geographicus* Cuv. *ibid.* XXIV Balshn.
68. *Pogonognathus barbatus* Blkr. *ibid.*
69. *Triacanthus Nieboffi* Blkr. *ibid.*
70. " *oxycephalus* Blkr. *ibid.*
71. *Tetraodon Kunhardtii* Blkr. *ibid.* XXIV Blootk. Visschen.
72. " *oblongus* B. *ibid.*

73. *Tetraodon aspiros* Blkr.
74. *Chiloscyllium punctatum* MH. Verh. B. Gen. XXIV Plagiost.
75. *Carcharias (Scoliodon) acutus* Rüpp., MH. *ibid.*

Hoeeer de vischfauna van *Riouw* nageuoeg volkomen onbekend was, bezit de wetenschap toch sedert de twee laatste jaren een schat van waarnemingen betreffende de ichthyologie van een niet ver van daar verwijderd liggend eiland. Ik bedoel *Singapore*. De heer Dr. Th. Cantor heeft in zijne belangrijke Catalogue of Malayan Fishes 122 species opgesomd als tot de vischfauna van *Singapore* behoorende. Van die 122 soorten zijn echter slechts 24 dezelfde als die, welke ik van *Riouw* ontving t. w. *Sillago acuta* CV., *Sphyræna jello* CV., *Polynemus tetradactylus* Shaw., *Lobotes erate* CV., *Diagramma punctatum* Ehr., *Trichiurus haumela* CV., *Trichiurus savala* CV., *Carangoides gallichthys* Blkr., *Gnathodon speciosus* Blkr., *Equula fligera* CV., *Gazda minuta* Blkr., *Chelmon rostratus* CV., *Scatophagus argus* CV., *Platax teira* CV., *Amphacanthus jaous* CV., *Batrachus graminicus* CV., *Chirocentrus dorsab* CV., *Saurida tombil* CV., *Hippoglossus cramei* Cuv., *Plagusia quadritineata* K. v. H., *Monacanthus geographicus* Cuv., *Pogonognathus barbatus* Blkr., *Triacanthus Russelli* Blkr. en *Carcharias (Scoliodon) acutus* MH., zoodat 51 species der Riouwse verzamelingen te beschouwen zijn als nieuw voor den Archipel van *Riouw* en *Singapore* en het geheele aantal der bekende soorten van dien Archipel thans 173 bedraagt.

Ten einde men de ichthyologische fauna van gezegde streken beter kunne nagaan, laat ik hier volgen de opgave der van *Singapore* bekende visschen, getrokken uit het aangehaalde werk van den heer Cantor. Achter de meer gebruikelijke of in den jongsten tijd door mij voorgestelde namen, heb ik gevoegd de benamingen van den heer Cantor, alsmede, voor zoo ver zulks ter duidelijkheid noodig is, die van het groote vischwerk van den lateren tijd.

- Visschen van *Singapore* volgens Dr. Th. Cantor.
1. *Lates nobilis* CV.

2. *Apogon poecilopterus* K. v. H.?
3. " *quadrifasciatus* CV.
4. *Serranus horridus* K. v. H.
5. " *sulius* CV. = *Serranus coioides* Cant.
6. *Mesoprius tragus* CV.
7. " *annularis* CV.
8. *Therapon puta* CV. = *Therapon trellatus* Cant.
9. *Sillago acuta* CV. = *Sillago malabarica* Cant.
10. *Sphyræna jello* CV.
11. " *obtusata* CV.
12. *Polynemus tetradactylus* Shaw.
13. " *uronemus* CV. = *Polynemus indicus* Shaw.
14. *Apistus trachinoides* CV. = *Prosopodus trachinoides* Cant.
15. *Otolithus biacritus* Cant.
16. " *ruber* CV.
17. " *argenteus* K. v. H.
18. " *maculatus* K. v. H.
19. *Corinna Dussumieri* CV.
20. " *Belengeri* CV.
21. " *catalea* CV.
22. *Umbriina Russelli* CV.
23. *Pristipoma kaakan* CV.
24. *Diagramma punctatum* Ehr. = *Plectorhynchus balteatus* Cant.
25. *Lobotes erate* CV.
26. *Chelmon rostratus* CV.
27. *Hemicichlus macrolepidotus* CV. = *Diphrutes macrolepidotus* Cant.
28. *Ephippus orbis* CV. = *Harches orbis* Cant.
29. *Prepane longimana* CV. = *Harpochirus punctatus* Cant.
30. *Scotophagus argus* CV. = *Cacodactylus argus* Cant.
31. *Platax Blochi* CV. = *Platax vesperilio* CV.
32. " *teira* CV.
33. " *arthriticus* CV.
34. " *ocellatus* CV.
35. *Psetta rhombus* CV. = *Monodactylus rhombus* Cant.
36. *Forxotes jaculator* CV.

37. *Cyprum Commersonii* CV.
38. " *lineolatum* CV.
39. *Cyprum guttatum* CV.
40. *Trichurus haumela* CV.
41. " *saevula* CV.
42. *Elacate bicittata* CV.
43. *Chorinemus Commersonianus* CV.
44. " *tol* CV.
45. *Stromateus niger* Bl.
46. *Megalaspis Rolleti* Blkr. = *Caranx Rolleti* CV.
47. *Sclerooides leptolepis* Blkr. = *Caranx leptolepis* K. v. H.
48. *Carangoides talamparab* Blkr. = *Caranx malabaricus* CV.
49. " *atroplus* Blkr. = *Caranx nigripes* CV.
50. " *citula* Blkr. = *Caranx citula* CV.
51. " *gallichthys* Blkr. = *Gallichthys major* CV.
52. *Gnathodon speciosus* Blkr. = *Caranx speciosus* CV.
53. *Seriola binotata* CV.
54. *Eactarius delicatulus* CV.
55. *Stromateoides atoukoia* Blkr. = *Stromateus atous* CV.
56. " *cinereus* Blkr. = *Stromateus griseus* CV.
57. *Kurus indicus* Bl.
58. *Equula caballa* CV.
59. " *filigera* CV.
60. " *insidiatrix* CV.
61. " *longimana* Cant.
62. *Gazza minuta* Blkr. = *Equula minuta* CV.
63. *Amphacanthus jaeus* CV. = *Tenthis jaesus* Cant.
64. *Mugil cephalotus* CV.
65. " *cinnestus* CV.
66. *Apocryptes changua* CV.
67. *Periophthalmus Schlosseri* CV.
68. *Petrosartres variabilis* Cant.
69. *Echenis neocretes* L.
70. *Chironectes hispidus* CV. = *Antennarius hispidus* Cant.
71. " *Commersonii* CV. = " *Commersonii* Cant.
72. *Batrachus gramineus* CV.

73. *Glyphisodon rathé* CV.
74. *Arius arius* CV.
75. *Osteogeneiosus militaris* Blkr. = *Arius militaris* CV.?
76. *Plotosus lineatus* CV. = *Plotosus anguillicus* Cant.
77. *Chirocentrus dorab* CV.
78. *Dussumieria acuta* CV.
79. *Pellona Gragana* CV. = *Pellona affinis* Cant.
80. *Raconda Russelliana* Gray.
81. *Clupeonia perforata* Cant.
82. *Alausa toli* CV.
83. *Engraulis Bromii* CV.
84. " *mystax* CV.
85. *Coilia Reginaldi* CV.
86. *Saurida lombil* CV.
87. *Saurus ophiodon* CV.
88. *Platesa Russellii* Gray.
89. *Hippoglossus erumei* Cuv.
90. *Syngnathura Commersoniana* Cant.
91. " *zebra* Cant.
92. *Plagusia quadrilineata* K. v. H.? = *Plagusia bitineata* Cant.
93. " *potous* Cuv.
94. *Muraenesox talabon* Blkr. = *Conger talabon* Cuv.
95. " *bagio* J. M. = *Conger bagio* Cant.
96. *Ophurus baecidens* Cant.
97. *Halistes conspicillum* Bl. Schn.
98. *Monacanthus geographicus* Cuv.
99. " *penicilligerus* Cuv.
100. *Pogonognathus barbatus* Blkr. = *Alutarius barbatus* Cant.
101. *Triaenanthus Russellii* Blkr.? = *Triaenanthus biaculeatus* Cuv.
102. *Ostracion cornutus* L.
103. *Tetraodon simulus* Cant.
104. " *lunaris* Cuv.
105. *Syngnathoides Blochi* Blkr. = *Syngnathus binaculeatus* Bl.
106. *Scyllium maculatum* MH.
107. *Chiloscyllium plagiosum* MH.
108. *Carcharias (Scoliodon) acutus* MH.

109. *Sphyrna zygaena* MH.
110. " *Blochi* MH.
111. *Pristis semiagilatus* Lath.
112. *Rhynchobatus laevis* MH.
113. *Rhinobatus (Rhinobatus) ligonifer* Cant.
114. *Platyrhina sinensis* MH.
115. *Astrape dipterygia* MH.
116. *Temera Hardwickii* Gray.
117. *Trygon narvak* Rüpp.
118. " *imbricata* MH.
119. *Pteroplatea micrura* MH.
120. *Hyporhamphus sephen* MH.
121. *Taeniura lyrima* MH.
122. *Aetobatis narinari* MH. = *Stethosodon narinari* Cant.

In het algemeen verdient opmerking de groote overeenkomst in de soorten, welke leven bij de kusten der eilanden van den Archipel van Riouw en Singapore, met die der Javaasche zee. Verreweg het grootste gedeelte der opgesomde species van Riouw en Singapore komt ook bij Java voor.

Van de Riouwsche soorten zijn bij Java tot nog toe niet waargenomen slechts 17, t. w. *Labrax uclaigensis* CV., *Apogon Cantoris* Blkr., *Mystriodon scorpaenoides* Bris. de Barnev., *Helotes sexlineatus* CV., *Platycephalus iracundus* CV., *Amphacanthus Kopsii* Blkr., *Atherina duodecimatus* CV., *Megil borneensis* Blkr., *Gobius punlang* Blkr., *Antennarius urophthalmus* Blkr., *Oreulabrus oligacanthus* Blkr., *Plotosus castaneoides* Blkr., *Syngnathura pan* Blkr., *Plagusia Kopsii* Blkr., *Pogonognathus barbatus* Blkr., *Tetraodon Kunhardtii* Blkr. en *Tetraodon aspidus* Blkr.

Van de bekende species van Singapore zijn slechts 29 niet van Java bekend t. w. *Olophus biuritus* Cant., *Olophus ruber* CV., *Coreina Dussumieri* CV., *Coreina Belengeri* CV., *Umbriina Russellii* CV., *Platax ocellatus* CV., *Seriola binotata* CV., *Equula longinana* Cant., *Petrosittes varicollis* Cant., *Chironectes hispidus* CV., *Chironectes Commersonii* CV., *Arius arius* CV., *Osteogeneiosus militaris* CV., *Dussumieria acuta* CV., *Raconda Russell-*

liana Gray, *Chapeonia perforata* Cant., *Engraulis mugilax* CV.,
Coilia Reginaldi CV., *Platessa Russelli* Gray, *Syngnathus Com-*
neroni Cant., *Muraenox bagio* J. M., *Ophurus baecidens*
 Cant., *Balistes conspicillum* Bl. Schn., *Monacanthus penicilli-*
gerus Cuv., *Tetrodon simulans* Cant., *Syngnathoides Blochii*
 Blkr., *Platyphina sinensis* M.H., *Astrape dipterigia* M.H. en
Temeru Hardwiesii Gray. Van de 159 Singapore-Nieuwscbe
 species komen alzoo niet minder dan 117 ook bij Java voor.

DESCRIPTIONES SPECIERUM DIAGNOSTICAE.

PERCOIDEI.

Labrax vaigiensis CV. Poiss. II p. 61.

Labr. corpore oblongo compresso, altitudine 4 in ejus longitudine, latitudine 2 et paulo in ejus altitudine; capite acuto 4 fere in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{2}$ in ejus longitudine; linea rostro-frontali concava; oculis diametro 4 in longitudine capitis; rostro acuto, alepidoto, oculo paulo longiore; maxilla superiore alepidota, inferiore vix longiore, sub medio oculo desinente; lingua basi thurra denticulorum oblonga scabra; osse suborbitali glabro; praepopulo obtusangulo, margine posteriore convexo denticulato, angulo spina unica majore, margine inferiore glabro; operculo spina unica parva; squamis lateribus 45 p. m. in serie longitudinales; linea laterali antice dorso approximata; pinnis dorsalibus basi unitis, altitudine subaequalibus; dorsalis spinosa triangulari spina 3^a ceteris longiore, 1^a ultimâ brevior; radiosa rotundata spinosa longior; pectoralibus obtusis rotundatis 7 fere, ventralibus acutiusculis 6 et paulo, caudali convexa 5 fere in longitudine corporis; anni trispinosa rotundata, dorsali radiosa brevior; colore corpore superne griseo-viridi inferne griseo vel argenteo; pinnis flavescendo-viridibus, dorsali spinosa nigro leviter marginata.

R. 7. D. 7—113. P. 215. V. 1/5. A. 3/9. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Bar de Waigian* CV. Poiss. II p. 61. Less. Voyage Coquille

Zoöl. II p. 237.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo speciminis unici 185".

Aann. *Labrax vaigiensis* CV. is de overgangsoort van *Labrax* tot *Lates*. In habitus heeft zij zooveel van *Lates nobilis* CV. en *Lates niloticus* CV., dat een ongeoefende ze daarmede ligtelijk zou kunnen verwarren.

Apogon Cantoris Blkr.

Apog. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{1}{2}$ ad $3\frac{3}{4}$ in ejus longitudine, latitudine 2½ circiter in ejus altitudine; capite $3\frac{1}{2}$ ad $3\frac{3}{4}$ in longi-

rudine corporis, longiore quam alto; oculis diametro 3 in longitudine capitis; linea rostro-frontali declivi rectiuscula; praepetculo denticulis conspicuis, obtusangulo, angulo rotundato; squamis lateribus 24 p. m. in serie longitudinali, 9 p. m. in serie verticali; linea laterali simplici, non adhaerente; dorso elevato; pinna dorsali spinosa radiosa multo humilior, spinis 3 et 4 ceteris longioribus; dorsali radiosa et anali rotundatis; pectoralibus et ventralibus longitudine aequalibus, analen non attingentibus, 5 circiter in longitudine corporis; caudali vix emarginata, angulis obtusa 4½ ad 4¾ in longitudine corporis; colore corpore auro-viridi, toto fusco punctulato; dorso sub pinnis dorsi fasciis 2 diffusis transversis fusciscentibus; pinnis viridescentibus margines versus violascentibus vel nigricantibus; dorsali radiosa media basi macula nigra.

B. 7. D. 8—1/9 vel 1/10. P. 2/12. V. 1/5. A. 2/8 vel 2/9. C. 17 et lat. brev.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 2 specimenum 113" et 115".

Aann. Deze soort heeft in vormen en getallen der vinstralen het meest van *Apogon melas* Blkr. (bijdr. t. d. kenn. der Percoid. p. 29), doch verschilt daarvan door hare kleuren en korteren Sen rugdoorn. Ik draag haar op aan den heer T. Cantor, die de kennis der ichthyologische fauna van *Strait Malacca* aanmerklijk heeft uitgebreid.

Myriondon scorpaenoides Bris. de Barnev. Rev. Zool.
1847 p. 130.

Centrop. corpore oblongo compresso, altitudine 3½ circiter in ejus longitudine, latitudine 2 vel 2 fere in ejus altitudine; capite 3 ad 3½ in longitudine corporis, paulo longiore quam alto; linea rostro-dorsali ante oculos convexa, vertice concava; oculis diametro 3 ad 3½ in longitudine capitis; rostro convexo squamoso, oculo multo brevior; cirris nasalibus oculo multo brevioribus; praepetculo rotundato margine posteriore denticulato, margine inferiore spinis 3 curvatis, antrosum spectantibus; operculo squamis praepetcularibus majoribus, spina unica longa plana; maxilla superiore inferiore vix longiore, sub oculi dimidio posteriore desinente; dentibus maxillis minimis vix conspicuis; squamis lateribus 35 p. m. in serie longitudinali; linea laterali lineae dorsali subparallelæ; pinna dorsali supra praepetculum incipiente, profunde incisæ, parte spinosa parte radiosa plus duplo longiore, spinis 3, 4* et 5* ceteris longioribus, parte radiosa rotundata; pinnis pectoralibus rotundatis 4, ventralibus post parte radiosa insertis, angulatis, 4½—, caudali integra leviter convexa basin pectoralium insertis, angulatis, 4½—, anali integra leviter convexa 5 in longitudine corporis; anali spina 2* maxima corporis altitudine vix

brevior; corpore fusco profundiore et dilutius nebulato et marmorato; pinnis flavascentibus nigro et fusciscentibus marmoratis et fasciatis.

B. 7. D. 14/11. P. 2/11 V. 1/5 A. 3/5 vel 3/6. C. 14 et lat. brev.

Synon. *Scorpiæ de Waigiu* Q.G. Voy. Freyc. Zool. p. 324 tab. 58 fig. 1.

Centropistes scorpaenoides CV. Poiss. III p. 36.

Centropistes scorpaenoides CV. Poiss. Ibid.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 4 specimenum 90" ad 115".

Aann. Deze merkwaardige soort heeft verwantschap in habitus enz. met de *Scleroparei* en *Sciænoiden*; met de *Scleroparei* door Scorpaena-achtig voorkomen, kleuren en voeldraden; met de *Sciænoiden* door bolle snuit en rangschikking der schubben. Deze soort is gevoelig tot een eigen geslacht te verheffen, hetwelk zich dan van *Centropistes* CV. zou onderscheiden door geheel beschubben snuit, neusvoelraden, naar voren gekerpte doornen van den onderrand des praepetkels, en achter de borstvinen geplaatste buikvinen. Het beschubt zijn des snuils is een der kenmerken, welke door CV. aan *Centropistes* wordt ontzegd, hoezeer het bij bovengenoemde soort zeer duidelijk bestaat, strekkende de schubben er zich uit tot aan den rand der bovenkaak. In den nieuwere tijd heeft de heer Baisour de Bannville het geslacht *Centropistes* CV. in meerdere geslachten gesplitst, naar de verschillen in het tandenstelsel bij de verschillende soorten. Deze diertumdige heeft aan *Centropistes scorpaenoides* CV. reeds een eigen geslachtsnaam gegeven, grondende hij dit geslacht op de fijne gelijkvormige kaakanden en den dakvormigen band ploegbeentanden.

SCLEROPAREI.

Platycephalus isacanthus CV. Poiss. IV p. 181 p.

Platyceph. corpore elongato depresso, altitudine 8 ad 10, latitudine maxima 6½ circiter in ejus longitudine; capite valde depresso 3½ ad 3¾ in longitudine corporis; latitudine capitis 2 circiter in ejus longitudine; oculis oblongis diametro 5 circiter in longitudine capitis, 1½ circiter in rostri longitudine, minus diametro ¼ a se invicem distantibus; vertice et orbitis spinosis; osse nasali spina unica; ossibus suborbitalibus anteriore spina nulla, posteriore spina unica; praepetculo spinis 2 brevibus superiore in-

teriore longiore; maxilla superiore inferiore brevior, sub oculi parte anteriore declinante; squamis lateribus 70 p. m. in serie longitudinali; linea laterali non armata; pinna dorsali spinosa dorsali radiosa et corpore paulo altiore; pinnis pectoralibus 8 $\frac{1}{2}$ ad 9 in longitudine corporis; ventralibus analen non attingentibus; caudali integra subtruncata convexiuscula; colore corpore superne griseo-fusco fusco profundiore nebulato et maculato, inferne albo; pinnis dorsali 1^a viridi et fusco nebulato-nervata; pinnis caeteris viridibus venis flavescensibus et nebulis vel maculis fusciscentibus.

B. 7. D. 1—8—1/10 vel 1/11. P. 2 simpl. + 10 divrs. + 8 simpl. V. 1/5.

A. 11 vel 12. C. 12 et lat. brev.

Synon. *Platycephala aephus* *epides* CV. Poiss. IV p. 180? Less. Voyage Coquille Zool. II p. 214?

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 2 specimenum 220" et 230".

Aann. De afbeelding van *Platycephalus iscanthus* CV. in de praechtuitgave van Cuvier's Règne animal, beantwoordt geenszins volledig aan de korte beschrijving in de Histoire naturelle des Poissons, waar gezegd wordt, dat de praeperekeldoornen van ongeveer gelijke lengte en de oogklastoornen nauwelijks zichtbaar zijn. Indien die figuur tot *Platycephalus iscanthus* behoort, is zij vrij onnaauwkeurig.

MAENOIDEI.

Gerrus kappas Blkr.

Gerr. corpore oblongo compresso, altitudine 3 $\frac{1}{2}$ ad 3 $\frac{1}{4}$ in ejus longitudine, latitudine 2 $\frac{1}{2}$ ad 2 $\frac{3}{4}$ in ejus altitudine; capite acuto, aequae longitudine ac alto 4 $\frac{1}{2}$ ad 4 $\frac{1}{4}$ in longitudine corporis; oculis diametro 2 $\frac{1}{2}$ ad 3 in longitudine capitis; dorso elevato; linea dorsali vix angulata capite rectiuscula; linea rostro-pectoralis concava; osse maxillari superiore parte conspicienda oblongo-ovali; ossibus suborbitalibus praepereculoque elevantibus; praepereculo obtusangulo angulo rotundato; squamis lateribus 32 p. m. in serie longitudinali; pinna dorsali spinosa emarginata, spinis gracilibus 1^a minima, 2^a et 3^a caeteris longioribus, totis ossibus, corpore duplo humilioribus et capite multo brevioribus; pinnis pectoralibus acutis 3 $\frac{1}{2}$ ad 4, ventralibus 6 $\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; anali leviter emarginata, spinis 2^a et 3^a radiis non vel vix longioribus, 3 ad 4 in altitudine corporis; caudali profunde incisae, lobis acutis; colore corpore superne griseo, lateribus interneque argenteo, pinnis flavescens; pinna dorsali spinosa nigro limbata.

B. 6. D. 9/10. T. 1/14 vel 1/15. A. 3/7. vel 3/8. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Kean Kappas* Mal. Batav.

Habit. Batavia, Rio, in mari.

Longitudo 7 specimenum 90" ad 145".

Aann. Deze soort gelijk zoodanig op *Gerrus poete* CV., dat ik haar vroeger voor dezelfde hield. Bij naauwkeurige vergelijking van alle mijne specimen van beide soorten ontwaar ik echter, dat *Gerrus kappas* Blkr. standvastig van *Gerrus poete* CV. verschilt door aanmerkelijk spikere doornachtige rugvin, die bovendien sterk uitgerand is en uit dunne doornen bestaat, alsmede door veel dunner, betrekkelijk kortere aarsvindooenen en eenigzins ranker ligchaam. Door deze raakdoornen heeft zij ook veel van *Gerrus ojana* CV. doch deze is weder ranker van ligchaam, heeft de kaakborstlijn zeer weinig konkaf en den kop wat langer dan hoog. *Gerrus Richii* CV. moet evenzoo zeer verwant zijn aan de bovenbeschrevene species doch heeft het profiel eenigzins konkaf en den 2ⁿ aarsvindoor even sterk als en langer dan *Gerrus poete* CV.

TEUTHIDES.

Amphacanthus Kopsii Blkr.

Amphac. corpore oblongo compresso, altitudine 2 $\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine; capite convexo 5 in longitudine corporis, aequae alto circiter ac longo; linea rostro-frontali convexa; linea rostro-pectoralis convexiuscula; oculis diametro 3 circiter in longitudine capitis; osse suborbitali supra angulum oris oculi diametro humilior; operculo, praepereculo et osse scapulari non vel vix striatis; squamis minimis; pinna dorsali partem spinosam inter et radiosam valde incisae, spinis medioeribus, medius caeteris longioribus, 1^a minima longiore et spina longissima minus duplo brevior, parte radiosa parte spinosa humilior rotundata; pinnis pectoralibus obtusiusculis capite brevioribus; anali spinis medioeribus antice et postice longioribus; caudali truncata angulis acuta; colore corpore superne rufescente-viridi inferne flavescens-margaritaceo; dorso lateribusque margaritaceo vel flavescens guttato; capite superne et antice profunde viridi; pinnis viridibus, caudali tantum fusciscenti; dorsali et anali spinosis nigro limbatis, dorsali et anali radiosis radiis fusciscenti variegatis.

B. 5. D. 1 proemb. + 13/9 vel 13/10. P. 2/14. V. 1/3/1. A. 7/9 vel 7/10. C. 17 et lat. brev.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo specimenis unius 145.

Aann. Deze soort is verwant aan *Amphacanthus dorsalis* CV., *Amphacanthus margaritarius* CV. en *Amphacanthus sutor* CV. doch zij is aanmerkelijk hooger dan de beide eerstgenoemde, terwijl hare kop aanmerkelijk grooter is dan bij *Amphacanthus sutor* CV. Het volstrekt niet uitgerand zijn der uitgespreide slaartvin en de bijzonderheden der kleurteekening laten de soort nog nader van de genoemde onderscheiden. Zij heeft ook veel in habitus van *Amphacanthus fuscescens* CV., afgebeeld in de Fauna japonica, doch is hooger van licham, heeft minder bolle kop en andere kleuren, terwijl de snuit er nog geen $2\frac{1}{2}$ maal gaat in de lengte van den kop. Ik draag deze soort op aan den verdienstelijken toezender, die in de wetenschap reeds gunstig bekend is door zijne Bijdrage tot de kennis der noordkust van Nieuw Guinea.

MUGILOIDEI.

Mugil coeruleo-maculatus Lacép. Poiss. V p. 385 et 389. CV. Poiss. XI p. 95?

Mag. corpore elongato compresso, altitudine $4\frac{1}{2}$ ad $5\frac{1}{2}$ in ejus longitudine; capite convexo 5 ad $5\frac{1}{2}$ in longitudine corporis; latitudine capitis $1\frac{1}{2}$ circiter, altitudine $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{1}{2}$ in ejus longitudine; oculis diametro $2\frac{3}{4}$ ad $4\frac{1}{4}$ in longitudine capitis, $1\frac{1}{2}$ ad 2 et paulo in capitis parte postoculart, diametro $1\frac{1}{2}$ ad $2\frac{1}{2}$ a se invicem distantibus; palpebris oculi bulbum non tegentibus; linea rostro-frontali convexa; rostro convexo oculo junioribus breviori adultis paulo longiore; osse suborbitali non vel vix emarginato; denticulis vix conspicuis; osse supramaxillari ore clauso non conspicuo; labiis denticulis junioribus vix adultis non conspicuis; labio superiore carnosio non papillato; tuberculo infra-maxillari symphyssali subcartilagineo; denticulis palatinis minimis in thurms 2 oblongas collocaatis; lingua antice lateribusque thurms pluribus odontophoris obstita; impressione praeromaria rotunda superficiali; praepoperculo acutangulo, margine posteriore oblique postrostrum descendente; operculo latitudine capite plus duplo brevior; squamis lateribus 38 p. m. in serie longitudinali; axillis squamis valde elongatis; pinna dorsalis minus dimidia longitudine pinnae pectoralium a se invicem distantibus; spinosa radiosa humilior, spinis gracilibus 1^a et 2^a subaequalibus; dorsali radiosa et anali acutis valde emarginatis, corpore humilioribus; pectoralibus subfalcatiformibus capite longioribus; ventralibus acutis pectoralibus minus duplo brevioribus; caudali emarginata

lobis acutis $4\frac{1}{2}$ circiter in longitudine corporis; colore corpore superno viridescente inferne argenteo; pinnis hyalinis vel flavescensibus, dorsali radiosa et caudali membranarum interdum fusciscentis arenatis; pectoralibus superno basi macula cyaneo-nigra.

B. 6. D. 4—1/8 vel 4—1/9. P. 2/16. V. 1/5. A. 3/9 vel 3/10. C. 14 et lat. brev. Synon. *Mage tache-bleue* Lacép. Poiss. V p. 385 et 389. CV. Poiss. XI p. 95.

Ikan Belanak Mal. Batav.

Habit. Rio et Batavia, in mari.

Longitudo 3 specimennum 128" ad 190".

Atherina duodecimnalis CV. Poiss. X p. 389?

Atherin. corpore elongato compresso, altitudine $5\frac{1}{2}$ in ejus longitudine, latitudine maxima $4\frac{1}{2}$ in ejus altitudine; capite obtuso 4 et paulo in longitudine corporis; altitudine capitis $1\frac{1}{2}$ circiter, latitudine $1\frac{1}{2}$ fere in ejus longitudine; linea rostro-frontali convexa; oculis diametro 2 et paulo in longitudine corporis, minus diametro 1 a se invicem distantibus; rostro obtuso convexo, oculo duplo breviori; maxillis denticulis vix conspicuis, superiore sub oculi parte anteriore desinente, inferiore superiore vix longiore valde adscendente; praepoperculo subrectangulo, margine posteriore exciso; squamis cycloideis non stratis, margine libero rotundatis, margine posteriore truncatis uni- vel bidentatis; squamis lateribus 35 p. m. serie longitudinali; pinna dorsali spinosa dorsali radiosa humilior, medio pinnae ventrales inter et analem sita; dorsali radiosa acuta vix emarginata, corpore humilior; pectoralibus acutis $5\frac{1}{2}$ in longitudine corporis; ventralibus acutis pectoralibus brevioribus; anali dorsali radiosa non vel vix altiore, acuta, vix emarginata; caudali profunde excisa lobis acutis 5 circiter in longitudine corporis; colore corpore superno viridescente inferne albescente; fascia lata cephalo-caudali argentea; pinna caudali viridi, caeteris hyalinis.

B. 6. D. 5—1/9 vel 1/10. P. 1/15. V. 1/5. A. 1/11 vel 1/12. C. 17 et lat. brev.

Synon. *Atherine à douze rayons* CV. Poiss X p. 389?

Habit Rio, in mari.

Longitudo 2 specimennum 75" et 84".

Aann. Deze soort beantwoordt geheel aan de beschrijving van *Atherina duodecimnalis* in de groote Histoire naturelle des Poissons, welke daar gezegd wordt verwant te zijn aan *Atherina Boieri* CV. van de *Middelandsche zee*. Deze beschrijving is echter zoo kort, dat daaruit alleen nog niet voldoende over de identiteit der soort met de bovenbeschrevene te oordeelen

is, komende in die beschrijving niet anders voor, dan dat de kruin weinig gegroefd is, de borstvinnen lang en puntig zijn, dat de kleur des ligchaams van boven groenachtig en van onderen zilverachtig is en dat de getallen der vinstralen zijn D. 5—13. A. 1/12.

GOBIODEI.

Gobius puntang Blkr.

Gob. corpore elongato compresso, altitudine $5\frac{1}{2}$ in ejus longitudine, latitudine $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus altitudine; capite obtuso, convexo, 5 in longitudine corporis; latitudine capitis $1\frac{1}{2}$, altitudine $1\frac{1}{2}$ circiter in ejus longitudine; oculis diametro 4 circiter in longitudine capitis, minus diametro $\frac{1}{2}$ approximatis, in anteriore dimidio capitis sitis; maxillis aequalibus, dentibus pluriseriatis parvis, serie externa antice caninoides 4 ad 8 parvis majoribus; rictu obliquo ante oculos desinente; squamis lateribus 29 p. m. in serie longitudinali; appendice anali conica; pinna dorsali 1a corpore et dorsali 2a altiore, acuta, dorsali radiosa corpore vix humiliorae angulata; pectoralibus rotundatis 4½ circiter, ventralibus 5½ circiter, caudali obtusa rotundata 3½ circiter in longitudine corporis; anali dorsali radiosa humiliorae angulata; colore corpore pulchre viridi; squamis lateribus fere omnibus gutta flava vel nitente viridi; pinnis viridi-aureis; dorsalsus maculis et striis obliquis flavis et fuscis vel nigrescentibus; anali vitta longitudinalibus rubro-violaceis; caudali membrana basi guttulis rubris, apice versus guttis violascentibus.

B. 4. D. 6—13 vel 1/11. P. 17. V. 1/5. A. 1/9 vel 1/10. C. 12 et lat. brev. = 24.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo speciminis unci 83".

Aann. In habitus heeft deze soort veel van *Gobius caninus* CV., doch verschilt daarvan aanmerklijk door afwezigheid van groote hondstanden, plathed van ligchaam, grootere staartvin en kleurteekening van ligchaam en vinnen. De hondstanden zijn zoo klein, dat men ze met bijkans evenveel regt slechts zou kunnen beschouwen als eene buitensle rei grootere tandjes, maar in de onderkaak zijn de buitensten dier hondstandjes een weinig grooter dan de overigen en naar buiten getigt (divergerend), zooals men zulks bij vele soorten van *Gobius* met eene genlijke hondstanden waarneemt. Men kan deze soort alzoo

gevoegelijk rangschikken onder die groep van soorten van *Gobius*, met twee hondstanden in de onderkaak, stompen kop bolle snuit, groote schubben en stompe staartvin, tot welke groep ook behooren, behalve *Gobius caninus* CV., *G. cyanocephalus* Blkr., *G. chlorostigma* Blkr., *G. chlorostigmoides* Blkr., *G. baillonioides* Blkr., *G. Boniti* Blkr., *G. phaeinoides* Blkr. enz. De soortnaam *puntang* heb ik gegeven naar den Javaanschen naam van vele soorten van *Gobius*.

PEDICULATI.

Batrachus grunniens CV. Poiss. XII p. 347.

Batrach. corpore antice cylindrico postice compresso, altitudine 5 ad 6 in ejus longitudine; capite obtuso, convexo, lato, 3½ circiter in longitudine corporis; altitudine capitis 2 ad 1½, latitudine $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{1}{2}$ in ejus longitudine; oculis diametro $5\frac{1}{2}$ ad 6½ in longitudine capitis; linea rostrifrontali convexa, vertice et fronte latis; maxilla superiore inferiore breviorae longe post oculum desinente; cute orbitali, rostro, mento, pinna operculo operculoque fimbriatis, fimbriis plerisque compositis; dentibus intermaxillaribus biserialis, conicis, parvis; infamaxillaribus antice pluriserialis, lateribus uniserialis, conicis, dentibus intermaxillaribus majoribus; vomerinis et palatinis conicis, vomerinis pluriserialis, palatinis uniserialis; suboperculo operculo majore postice spinis 2 vel 3; operculo bispinoso; cute lateribus inconspicuis; linea laterali utroque latere duplici, poris distinctis notata; pinna dorsali spinosa parva humilis, membrana humilis cum pinna dorsali radiosa unita; dorsali radiosa margine superiore et anali margine inferiore lobata, pectoralibus latis rotundatis, 5 circiter in longitudine corporis; ventralibus acutis; caudali convexa; corpore pinnisque nigricante, fusco et viridi nebulatis, marmoratis et variegatis.

B. 6 D. 3—420. P. 21. V. 1/2. A. 17. C. 12 et lat. brev.

Syn. *Knoriaca* Nieuh. Gedenk. Zee- en Landtsize fig.

Callus grunniens var. B. Linn. Mus. Ad. R. II p. 65.

Callus depictus, *varius*, *maxilla inferiore longiore*, *cervata* Seba

Thesaur. III p. 80 tab. 28 fig. 4.

Callus grunniens Bl. Ansl. Fisch. tab. 179. Latcp. Poiss. III p.

232. Shaw. IV p. 256.

Bruener Bl. ibid.

Gronder Bl. ibid.

Batrachus pictus K. v. H. Diss.

Batrachoides Gougeon Lam. Buch. Gang. Fisch. p. 34 tab. 14 fig. 5.

Batrachoides grayana CV. Poiss. XII p. 347.

Van Kodelsch. Nat. Batav.

Habit. Rio, in mari, et Java, plurib. locis, in mari.
Longitudo 12 specimenum 105" ad 270".

Aann. Neunor's *Knorhaen* is bepaaldelijk deze soort en niet te brengen tot *Batrachus Dussmerii* CV. zooals de heer VALENCIENNES meent. De afbeelding van Neunor, hoezeer veel te wenschten overlatende, drukt zeer juist uit de verdeeling der kleuren op het ligchaam des diers. Deze soort kan langer dan een halven dag buiten het water leven en geeft dikwerf geluiden van zich, gelijkende op die van kikvorschen.

Antennarius urophthalmus Blkr.

Antennar. corpore oblongo compresso, altitudine 2 circiter in ejus longitudine; oculis diametro 4 ad 5 in longitudine maxillae superioris; rictu subverticali postrostrum descendente; dentibus intermaxillaribus et infermaxillaribus pluriserialis, conicis, aequalibus; vomeribus nullis; palatinis conicis, aequalibus, in thurnas 2 parvas oblongas collocatis; regione rostro-temporali tuberculata; apertura branchiali oculo multo majore; cute toto corpore radisque pinnarum spinulis parvis sed conspicuis scabra, spinulis plerisque furcatis; linea laterali nulla conspicua; finitibus cutanei capite corporeque parvis; mento cirris 2 finitibus ceteris multo longioribus; rostro radio libero tuberculo spinuloso inserto, longitudine maxillae superiori aequanti, flexili, apice thurna conica ex finitibus composita; pinnae dorsali spinosa basi pinnae dorsalis radiosae unita, spinis membranacea spinulosa unitis, 1^a 2^a breviora, 2^a maxilla superiore breviora; dorsum radiosa, anali et caudali rotundatis; corpore pinnisque pulchre aurantiaceo-rubris et kermesinis, nigricante dense maculatis et reticulatis; pinnae caudali medio oculis interradialibus hyalinis annulo nigro cinctis; lingua palatogue flavo et nigro maculatis.

B. 6. D. 2—1/13. P. 9. V. 5. A. 8. C. 9.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo specimenis unici 120".

Aann. Deze soort is verwant aan *Chironectes hispidus* CV. Zij is echter aanmerkelijk hooger van ligchaam, heeft eene schoon roode grondkleur terwijl de bruine of zwartachtige vlekken alle regelmatigheid missen en zich als netvormig over het geheele ligchaam uitbreiden. De doorschijnende zwart geringde staartvinvlekken helpen deze species verder van de overige onderscheiden. Zij heeft ook groote verwantschap met *Chiro-*

nectes caudimaculatus Rüpp., doch verschilt ook hiervan door minder vertikalen stand der bekspleet (welke bij *Chironectes caudimaculatus* zelfs van achteren naar voren daalt en niet van voren naar achteren) en voorts door hooger ligchaam, andere kleurteekening enz.

LABROIDEI CTENOIDEI

Crenilabrus oligacanthus Blkr.

Crenilabr. corpore oblongo compresso, altitudine 3½ ad 3½ in ejus longitudine, latitudine 2½ circiter in ejus altitudine; capite 4 in longitudine corporis, paulo longiore quam alto; oculis diametro 3½ circiter in longitudine corporis; linea rostro-frontali convexiuscula; osse suborbitali altitudine oculi diametrum aequante; maxillis subaequalibus antice dentibus caninis 4; caninis intermaxillaribus internis laterilibus multo majoribus; caninis infermaxillaribus subaequalibus, internis convergentibus, externis divergentibus; praepoculo rectangulo rotundato, margine posteriore dentibus aequalibus; squamis lateribus 26 p. m. in serie longitudinali; linea laterali singulis squamis ramosa; lineis dorsali et ventrali convexis; dorso ventre multo altiore; pinnae dorsali et anali obtusis, parte radiosa parte spinosa vix altioribus; pectoralibus obtusis 5, ventralibus acutiusculis et caudali truncata 6 circiter in longitudine corporis; colore corpore superne aurantiaco-viridi, inferne aurantico-flavo; vittis maxillo-ocularibus et caudalibus; lateribus vittis pluribus longitudinalibus coerulescentibus et maculis 2 nigricantibus, 1^a sub linea laterali et spinis dorsalibus 5^{ae}, 6^{ae} et 7^{ae} opposita, 2^a supra lineam lateralem paulo post finem pinnae dorsalis; pinnis aurantiacis; dorsali radiosa et caudali oculis flavescens vultu mar-garicosis, anali radiosa vittis obliquis margurinae.

B. 5. D. 13/7 vel 13/8. P. 1/14. V. 1/5. A. 3/10 vel 3/11. C. 12 vel 14 et lat. brev.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 4 specimenum 98" ad 110".

Aann. *Crenilabrus notatus* CV. was vroeger de eenige mij bekende soort, welke gezegd wordt in *Oost-Indië* te leven, doch bij deze opgave, welke van Bloch afkomstig is, wordt volstrekt geen gewag gemaakt van het land of eiland waar zij is aange troffen. *Crenilabrus nematopterus* Blkr., beschreven in mijne Bijdrage tot de kennis der Ichthyologische fauna van de *Banda-eilanden*, was de tweede soort dezer gewesten. *Crenilabrus oligacanthus* zou dan de derde Oost-Indische soort van

dit geslacht zijn, en hoezeer het niet te vermoeden is, dat de *Indische Archipel* zoo talrijke soorten van dit geslacht voedt als de Europese zeeën, vooral de *Middellandsche zee*, mag men verwachten, dat ook hier *Crenidivus* door nog andere species verogeenwoordigd wordt. De bovenbeschreven soort is van alle bekende zeer gemakkelijk te onderskennen door hare 13 rugdoornen, het geringste aantal, hetwelk, met uitzondering van *Crenidivus nematopterus*, tot nog toe bij dit geslacht is waargenomen. Uit dit betrekkelijk geringe aantal rugdoornen hebben den naam der soort afgeleid.

SILUROIDEI.

Plotosus castaneoides Blkr.

Plotos, corpore elongato compresso, altitudine 7½ ad 8 in ejus longitudine; capite 4½ ad 5 in longitudine corporis; latitudine capitis 1½ circiter; altitudine 2 circiter in ejus longitudine; oculis diametro 5½ circiter in longitudine capitis; rostro leviter convexo oculo duplo longiore, marginem anteriore obtuso rotundato; labiis crassis dentibus maxillis conicis olivaceis, vomeris subgraniformibus; cirris omnibus subaequalibus, nasibus oculi marginem posteriore attingentibus; spinis dorsali pectoralibusque acutissimis trilineis serratis, dorsali pinnam minus duplo humilioribus spina pectorali paulo longiore; pinnis ventralibus rotundatis pectoralibus rotundatis duplo fere brevioribus; appendice anali biloba, lobis digitatis; colore corpore superne nigricante inferne albescente; pinnis viridibus.

B. 11. D. 1¼ — 85 p. m. P. 1/11. V. 12 A. 76 p. m. C. 12 p. m.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 2 specimenum 160" et 170".

Aann. Deze soort heeft groote verwantschap met *Plotosus castaneus* CV. en *Plotosus limbatus* CV. Ik zou geneigd zijn haar tot *Plotosus castaneus* CV. terug te brengen, doch volgens den heer VALENCIENNES reiken hier de neusdraden niet tot aan het oog en de bovenkaaksdraden tot nauwelijks achter het oog, zoo dat deze draden er korter zijn dan bij *Plotosus castaneoides*. De getallen der vinstralen loopen weinig uiteen (D. 91. A. 73.), doch deze getallen verschillen bij dit geslacht soms zeer aanmerkelijk bij individua's derzelfde soort, nemende

zij gewoonlijk bij toenemenden leeftijd in aantal toe. *Plotosus limbatus* CV. beantwoordt meer aan *Plotosus castaneoides* wat de lengte der voeldraden betreft, doch heeft korteren kop en aanmerkelijk talrijker vinstralen t. w. D. 112. A. 101.

ESOCES.

Hemiramphus Quoyi CV. Poiss. XIX p. 26?

Hemiramph. corpore elongato quadrilatero, dorso subrotundato, altitudine 10 ad 11 in ejus longitudine, fere aequae lato ac alto; capite 3½ ad 3¾, rostro 5½ ad 6 et paulo in longitudine corporis; maxilla superiore latiore quam longa; dentibus maxillaribus parvis aequalibus bene conspiciendis; oculis diametro 1½ ad 1¾ in parte capitis postoculari, diametro 1 circiter a se invicem distantibus; maxilla inferiore parte praedentali 8 ad 11 in longitudine corporis; membrana submaxillari (paleari) triangulavalle evoluta; squamis lateribus 55 circiter in serie longitudinali; pinnis, dorsali anali paulo longiore, acuta, parum emarginata, radio 10 ante pinnam analem inserto; pectoralibus acutis, capite (absque maxilla inferiore) multo brevioribus et ventralibus minus duplo longioribus; ventralibus antice in 4 sexta corporis parte sitis, radio postico radialis ceteris brevior; anali dorsali humilior, acuta, vix emarginata; caudali profunde excisa, lobis acutis inferiore longiore; colore corpore superne viridi inferne argenteo; rostro profunde viridi; maxilla inferiore apice rubra, paleari nigra rubro marginata; fascia cephalo-caudali argentea, viridi limbata; pinnis hyalinis vel viridescensibus, caudali nigricante marginata.

B. 12. D. 2/14. P. 1/11. V. 1/5. A. 2/13. C. 15 et lat. brev.

Syn. *Hemiramphus de Quoy* CV. Poiss. XIX p. 26?

Specimen *Dyakong djalong* Mal. Batav.

Habit. Rio, Batavia, in mari.

Longitudo 4 specimenum 170" ad 270".

Aann. De boven beschrevene soort beantwoordt nagenoeg geheel aan de beschrijving van *Hemiramphus Quoyi* CV. van *Nieuw Guinea*. De heer VALENCIENNES zegt echter, dat zijne soort een donkerblauwen rug heeft, terwijl de rug van mijne specimen donker groen is. Drie mijner 4 exemplaren vond ik in Juli 1851 te *Batavia*, alwaar de soort echter zeer zeldzaam is.

CLUPEOIDEI.

Sprattella kowalea Blkr. Verh. Bat. Gen. Vol. XXIV.

Sprattell. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{2}{3}$ ad 4 in ejus longitudinaline, latitudine 3 ad $2\frac{1}{2}$ in ejus altitudine; capite acutiusculo $6\frac{1}{2}$ in longitudinaline corporis, aequae alto ac longo; oculis diametro $3\frac{1}{2}$ ad 3 $\frac{1}{2}$ in longitudinaline capitis; ore antico recto parvo; rostro oculo vix vel non brevior; maxilla superiore edentula, sub oculi parte anteriore desinente; maxilla inferiore paulo prominente, symphysi denticulis aliquot tacit magis quam visa conspicuis; denticulis palatinis vix conspicuis utroque latere in thurram oblongam dispositis; lingua medio tantum cristâ denticulis vix conspicuis scabra; lineis dorsali et ventrali regulariter rotundatis, ventrali dorsali convexiore; linea laterali recta, lineae dorsali multo magis quam lineae ventrali approximata; squamis parte basali vulgo transversim parte libera vulgo longitudinaliter striatis, lateribus 40 p. m. in serie longitudinali; axillis inguinibusque squamis elongatis; ventre valde cultro scissus p. m. 30 postice denticulis valde serrato; pinnis, dorsali in anteriore dimidio corporis sita, medio ventralibus opposita, corpore duplo vel plus duplo humilior, paulo emarginata; pectoralibus acutis capite brevioribus sed ventralibus duplo longioribus; anali humilima dorsali vix longiore, radis 2 ultimis radis ceteris crassioribus; caudali lobis acutis $4\frac{1}{2}$ ad $4\frac{1}{2}$ in longitudinaline corporis; colore corpore dorso coeruleo, lateribus ventrique argenteo; rostro nigro; pinnis hyalinis vel flavescensibus, dorsali supeme et caudali postice fasciculatis; dorsali antice basi macula triangulari nigra.

B. 6. D. 18 vel 19. P. 14 vel 15. V. 1/7. A. 18 ad 20. C. 19 et lat. brev.

Synon. *Ikan Tembang* Mal. Batav.

Habit. Rio, et Batavia, in mari.

Longitudo 26 specimenum 110" ad 133".

Aann. Deze soort heeft in habitus groote overeenkomst met *Kowalea albella* CV. Poiss. XX p. 266 en *Kowalea thoracata* CV. Poiss. XX p. 267, doch behoort volgens haar tandemstelsel tot *Sprattella* Val. Van *Sprattella fimbriata* CV., *Sprattella tembang* Blkr. (Verh. Batav. Gen. XXIV) en *Sprattella pumila* CV. onderscheidt zich bij den eersten oogopslag door hare kortere vormen.

Engraulis Grayi Blkr. Verh. Bat. Gen. Vol. XXIV.

Engraul. corpore oblongo compresso, altitudine 4 ad $4\frac{1}{2}$ in ejus longi-

tudine, latitudine $3\frac{1}{2}$ circiter in ejus altitudine; capite convexo acutiusculo 5 ad $5\frac{1}{2}$ in longitudinaline corporis, aequae alto circiter ac longo; oculis diametro $3\frac{1}{2}$ ad 4 in longitudinaline capitis, totis velatis; rostro convexo oculo brevior vix ante os prominente; maxilla superiore ante inferiorem prominente, postice acuta, aperturam branchialem superante sed pinnam pectoralem non attingente; denticulis maxillaribus, vomerinis et palatinis parvis aequalibus, maxillaribus bene conspicuis; squamis transversim parce vel non striatis, lateribus 40 ad 45 in serie longitudinali; axillis inguinibusque squamis elongatis; linea laterali non conspicua; ventris spinis valde conspicuis serrato; pinna dorsali tota ante pinnam analem sita, acuta, corpore minus duplo humilior; spina dorsali valde conspicua; pinnis pectoralibus acutis capite paulo brevioribus, pinnarum ventralium insertionem superantibus; ventralibus pectoralibus plus duplo brevioribus; anali corpore plus duplo humilior, longitudinaline $3\frac{1}{2}$ ad 4 in longitudinaline corporis; caudali profunde incisâ lobis acutis, inferiore paulo longiore $4\frac{1}{2}$ ad 5 in longitudinaline corporis; colore corpore supeme plumbeo, inferne argenteo vel flavescens-argenteo; macula humerali fusca; pinnis flavescensibus, caudali postice fusco marginata.

B. 12 vel 13. D. 1 spin. + 3/11 vel 3/12. P. 1/11 vel 1/12. V. 1/6. A. 3/35 ad 3/37. C. 19 et lat. brev.

Synon. *Therissa Hamiltonii* Gray Harw. Illustr. Ind. Zoolog. II Pisc.

tab. 5 fig. 3.

Ikan Bida kagam Mal. Batav.

Habit. Rio et Batavia, in mari.

Longitudo 23 specimenum 100" ad 210".

Aann. Deze soort beantwoordt in habitus geheel *Therissa Hamiltonii*, afgebeeld in de Illustrations of Indian Zoölogij. Ik geloof dat *Engraulis Hamiltonii* CV. Poiss. XXI p. 48 eene andere soort is, vernits de heer Valenciennes er van zegt, dat de bovenkaak tot achter de inplanting der borstvin verlengd is, wat ik bij geen enkel mijner exemplaren waarneem. In de Indian Zoölogij is de bovenkaak zeer juist afgebeeld als slechts een weinig achter de kieuwopening uitstekende. In dit opzigt heeft deze soort grootere overeenkomst met *Engraulis malabaricus* CV, doch deze is hooger (de hoogte gaat $3\frac{1}{2}$ maal in de lengte) en smaller (dikte $4\frac{1}{2}$ in de hoogte) en heeft kortere borstvinnen. Het komt mij ook voor, dat *Clupea malabarica* Bl. (Aust. Fische tab. 432) met meer grond te rekenen zou zijn tot de boven beschrevene soort dan tot *Engraulis malabaricus* CV.

PLEURONECTEOIDEI.

Plagusia Kopsii Blkr.

Plagus. corpore lanceolato, altitudine 4 et paulo in ejus longitudine; capite acutiuscule subsemicirculariter rotundato, 5 circiter in longitudine corporis, altiore quam longo; oculis sinistris subcontinguis, diametro 10 circiter in longitudine capitis, superiore ante inferiorem prominente, inferiore supra angulum oris sito; rostro unco paulo ante oculos desinente; angulo oris rostri apici magis quam limbo operculari posteriori approximato; labiis non fimbriatis; squamis ctenoideis latere sinistro et dextro 55 p. m. in serie longitudinali usque ad aperturam branchialem; linea laterali sinistro latere duplice, dextro latere unica; linea interoculari inconspicua; pinnis dorsali et anali corpore quadruplo humilioribus, dorsali ad rostri apicem incipientes; ventrali cum anali unita; colore corpore latere oculari griseo-viridi, dextro latere albedo; corpore pinnisque sinistro latere maculis numerosis oblongis longitudinalibus fuscis; pinnis dextro latere aurantiacis.

D. 6. D. 101 et 102. A. 76 et 79. C. 8. V. 4.

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 2 specimenum 125" et 130".

Aann. Deze soort, welke ik het mij tot een genoegzaam aantal van den gesachten toezender op te dragen, behoort tot de groep met lippen zonder franjes, met korter bij de punt des snuils dan bij den achtersten operkelrand staanden bebloek en met voor de oogten eindigende bebloek. Zij staat in verwantschap tusschen *Plagusia javanica* K. v. H. en *Plagusia brachyrhynchus* Blkr. doch onderscheidt zich van deze beide species reeds daar door genoegzaam, dat zij slechts 50 tot 60 schubben op eene overhangsche rei heeft, terwijl er bij *Plagusia javanica* K. v. H. en *Plagusia brachyrhynchus* Blkr. 80 tot 100 schubben op eene overhangsche rei gevonden worden.

Behalve de talrijke soorten van *Plagusia* van den Indischen Archipel, door mij reeds vroeger bekend gemaakt, t. w. *Plagusia marmorata* Blkr., *Plagusia Blochii* Blkr., *Plagusia quadrilineata* K. v. H., *Plagusia macrorhynchus* Blkr., *Plagusia potous* Blkr., *Plagusia lida* Blkr., *Plagusia javanica* K. v. H., *Plagusia brachyrhynchus* Blkr., *Plagusia melanopterus* Blkr., *Plagusia macroleptota* Blkr., *Plagusia oxyrhynchus* Blkr., en

Plagusia microlepis Blkr. zijn in den jongsten tijd nog eenige andere soorten van dit geslacht van deze gewesten bekend geworden door de nasporingen van den heer Dr. Th. Cantor, die in zijne belangrijke Catalogue of Malayan Fishes, van *Straat Malakka* (*Pinang*, *Malakka* en *Singapore*) nog vermeldde en deed kennen *Plagusia cynoglossa* Cant., *Plagusia trulla* Cant., *Plagusia grandisquamis* Cant. en *Plagusia lingua* Cant., zodat thans reeds 17 soorten van den Indischen Archipel bekend zijn. Bij alle mijne soorten van *Plagusia* is slechts eene enkele buikvin aanwezig. In zijn artikel over *Plagusia grandisquamis* Cant. en *Plagusia lingua* Cant. meldt de heer Cantor, dat deze species 2 buikvinnen bezitten.

GYMNODONTES.

Tetraodon aspiros Blkr.

Tetraod. corpore oblongo subcylindrico, altitudine 4 circiter in ejus longitudine; capite obtuso 4 in longitudine corporis; linea rostro-frontali declivi rectiuscula; oculis superioris diametro 5 circiter in longitudine capitis, diametro 3 circiter a se invicem distantibus; papillis nasibus utroque latere 2 oblongis basi unitis; maxilla superiore vix ante maxillam inferiorem prominente; capite corporeque totis spinulis scabris; labiis, posteriore caudae parte basibusque pinnarum tantum glabris; linea laterali inconspicua; pinnis obtusis convexis, dorsali et anali altioribus quam basi longae, caudali 4½ circiter in longitudine corporis; colore corpore superiore viridi inferne albo; pinnis viridibus, caudali viridi-flavescente nigro limbata.

D. 2/8. P. 2/16. A. 2/8. C. 8 et lat. brev.

Synon. *Kappa* Russ. *Corom.* Fish. I tab 262?

Habit. Rio, in mari.

Longitudo 2 specimenum 87" et 98".

Aann. Deze species is na verwant *Tetraodon calanaria* Russ. en behoort tot *Arothron* J. Müll. door hare 2 neustepels aan beide zijden. Zij is echter van boven genoemde en bekende verwante soorten bij den eersten oogopslag te onderscheiden door haar eenvoudig groen ongevlekt ligchaam. Van *Tetraodon immaculatus* Lac. (Poiss. I p. 486 tab. 24 fig. 3) welke insgelijks geheel met stekelrijgs bedekt en ongevlekt is, verschilt zij ten duidelijkste door hare veel grootere en hooger

dan de bek geplaatste oog en van *Tetrodon sordidus* Rüpp. door willen veel meer opblaasbaren buik, kortere vormen, veel langere staartvin enz. Het zou zeer wel kunnen zijn dat de boven gekenmerkte soort dezelfde is als die, afgebeeld in Russel's Corom. Fish. I fig. 26. doch de beschrijving daarvan laat veel te wenschen over en de afbeelding vertoont de rugvin en aarsvin te splits, terwijl rug-, aars- en borstvinen er het aanzien hebben van zwart geraad en de staart van tot aan de basis der staartvin ruw te zijn.

BALISTINI.

Triacanthus oxycephalus Blkr. Verh. Bat. Gen. XXIV

Balist. tab. 3 fig. 10.

Trunc. corpore oblongo compresso, altitudine $3\frac{1}{2}$ ad 3 in ejus longitudine, latitudine 3 fere in ejus altitudine; capite acuto 4 circiter in longitudine corporis, albiore quam longo; oculis diametro 3 ad $3\frac{1}{2}$ in longitudine capitis; linea rostro-frontali rostro concaviuscula fronte convexa; rostro acuto oculo duplo circiter longiore vel albiore; parte capitis praecochlari longitudine $1\frac{1}{2}$ ad $1\frac{1}{2}$ in ejus altitudine; maxillis squamosis dentibus biserialis, serie externa 8 vel 10 cuneiformibus, serie interna 2 ad 6 granulosis, molis ceteris majoribus; apertura branchiali subverticali antepinnam pectoralem desinente; squamis parvis sed bene conspicuis, scapulae laterali conspicua, ante spinam dorsalem 1^a cruciata; pinnis dorsali radiosa et anali radiis pluribus indivisis; pinnis ceteris radiis medius omnibus fissis; dorsali 1. spina 1^a tota scabra longitudine $3\frac{1}{2}$ ad $3\frac{1}{2}$ in longitudine corporis, spinis ceteris oculo brevioribus, membrana humilima; dorsali radiosa humili obtusa rotundata; pectoralibus obtusis rotundatis; anali angulata vix emarginata; caudali biloba lobis acutiusculis 6 ad 5 in longitudine corporis; spinis ventralibus 4 ad $4\frac{1}{2}$ in longitudine corporis; colore corpore superne griseo inferne flavescente vel argenteo; pinnis omnibus flavescentibus.

D. 5—24. P. 13 vel 14. V. 1. A. 17 ad 19. C. 12.

Synon. *Ikan Sokan* Mal. Batav.

Hab. Rio, Batavia, Padang, in mari.

Longitudo 10 specimenum 75" ad 140".

Aann. Ik bezit thans 4 soorten *Triacanthus*, t. w. *Triacanthus Russellii* Blkr. (*Bonree* van Russell), *Triacanthus rhodopterus* Blkr., *Triacanthus Neuhoffii* Blkr. en de boven beschrevene. De laatste bedoelde heeft van alle mij bekende soorten

van dit geslacht de meeste overeenkomst met *Balistes biaculeatus* Blkr., althans wanneer de afbeelding daarvan in de "Australische Fische" eenigzins juist is. *Triacanthus oxycephalus* heeft denzelfden spisen kop en ranken lichaamsvorm doch mist de zwarte vlek voor de buikdoornen en heeft het vles der eerste rugdoornen zeer laag en doorschijnend of geel, terwijl de eerste rugdoornen de buikdoornen aanmerkelijk langer zijn.

BATAVIA, Oktober 1851.